

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у вересні 2021 року

(оглядова довідка за матеріалами
преси, інтернету та неопублікованими документами)

До роковин Голодоморів 1921–1923 рр., 1946–1947 рр. 7 вересня у Києві відбувся Міжнародний форум «Масові штучні голоди: пам'ятаємо, вшануємо», організований, зокрема, за підтримки Верховної Ради України, Міністерства культури та інформаційної політики України, Українського інституту національної пам'яті, Національного музею Голодомору-геноциду. Його складовими стали вступна частина «Україна і світ: формування національної пам'яті та важливість поширення правди про Голодомори» та панельні дискусії за участі високих посадових осіб держави, представників міжнародних організацій, науковців, дослідників, громадських діячів. Під час форуму було представлено нові матеріали про злочини, вчинені комуністичним тоталітарним режимом проти української нації.

25 та 26 вересня у столичному Національному музеї народної архітектури та побуту України пройшов Міжнародний форум *Terra Ucraina* на тему – «30 років незалежності України: трансформація свідомості та культури». У фокусі події – аналіз і перспективи розвитку вітчизняної культури та налагодження співпраці між культурними інституціями як України, так і світу загалом. Тематику дискусійних панелей стали, зокрема, реставрація, збереження та популяризація культурної спадщини, розвиток креативних індустрій. У межах форуму презентовано: спільний проєкт Кримського Дому і Національного музею народної архітектури та побуту України – «Будівництво кримськотатарської садиби» в експозиції «Південь України»; виставку-перформанс «З бабусиною скрині до високої моди»; документальний серіал «Десять днів незалежності» В. В'ятровича. Відвідувачам також було запропоновано музичну програму за участі українських гуртів «КоКо Меланж», *ILLaria*, «STEBELSKA & Українські Барви», «Кораллі», *Kozak System*, «ТІК», основою творчості яких стало народне мистецтво.

15 вересня у Національному музеї Тараса Шевченка в Києві відбулася церемонія нагородження лауреата премії імені Василя Стуса. За внесок в українську культуру і активну громадянську позицію премією відзначено культуролога, політолога, засновника незалежного культурологічного журналу «І»,

генерального директора Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького Тараса Возняка. Організатор премії – Український ПЕН.

28 вересня глава Української греко-католицької церкви Блаженніший Святослав вручив Відзнаку блаженного Омеляна Ковча за особистий приклад жертвності та гуманізму українському режисеру та політв'язню Олегу Сенцову.

Вшанування пам'яті

До 80-х роковин трагедії Бабиного Яру 29 і 30 вересня в Києві пройшли пам'ятні заходи, організовані Національним історико-меморіальним заповідником «Бабин Яр», Інститутом історії України НАН України, Українським інститутом національної пам'яті за підтримки Світового конгресу. Вшанування загиблих киян і військовополонених розпочалося з символічного запалення вищими посадовими особами держави пам'ятного вогню на території Бабиного Яру. В межах програми заходів до трагічної дати 23–24 вересня у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка проведено міжнародну наукову конференцію «Пам'ять Бабиного Яру і Голокост: наукові та суспільно-політичні виміри». 30 вересня в Бабиному Яру відбувся музично-поетичний перформанс режисера О. Ліпчина «Бабин Яр. Голосами» на вірші М. Кіяновської. Національний музей історії України у Другій світовій війні розгорнув документальну експозицію «Голокост», яку склали артефакти з колекції музею та зібрання Музею Шереметьєвих. А Національний центр Олександра Довженка представив добірку архівного й маловідомого кіно відповідної тематики. Крім того, усі охочі мали можливість відвідати презентацію антології поезій «Яр смерті – Яр пам'яті» (Будинок актора), спектакль «Бабин Яр. Реквієм» (Центр художньої творчості «Печерськ») та концерт «Г. Малер. Симфонія № 2 “Воскресіння”» у виконанні симфонічного оркестру та хору (Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Г. Шевченка). Виставку «Бабин Яр як Зона відчуження», до якої увійшло 84 фотографії А. д'Агата та 42 тексти до знімків Д. Літтелла, було розміщено на лайтбоксах станції метро «Дорогожичі». 25 вересня пройшов Національний урок пам'яті в українських школах.

150-річчю Лесі Українки було присвячено Міжнародний музично-театральний фестиваль «Перехрестя епох», що відбувся 20–24 вересня на сцені Дніпропетровського академічного театру опери та балету. У програмі: концерти, майстер-класи, творчі зустрічі, *Media Art*, прем'єра балету «Лісова пісня» на музику М. Скорульського з використанням сучасних технологій, презентація ювілейного видання «Леся Українка. Лісова пісня», яку провела н. а. України А. Роговцева. В межах відзначення ювілею Лесі Українки 2–5 вересня в Луцьку пройшов XX Міжнародний літературно-мистецький фестиваль «Лісова пісня» за участі письменників зі всієї України, а також Білорусі, Польщі та Болгарії. Дійство включало літературно-музичну програму «Поетичні перехрестя» та творчий вечір «Коло Лесі».

9 вересня у центрі столиці закладено камінь на місці побудови пам'ятника українському письменнику, поету, науковцю та публіцисту Іванові Франку. Наразі проводиться конкурс, за результатами якого буде обрано найкращий проєкт монумента. Його зведе Міжнародний фонд Івана Франка.

Цього місяця було відкрито пам'ятники: патріарху-предстоятелю Української греко-католицької церкви Любомиру Гузару (скульптори Б. Крилов та О. Сидорук) – у Вінниці; українському поету, Герою України Василю Стусу (скульптор В. Гутиря) – в Краматорську на Донеччині; українському поету, композитору і хоровому диригенту, н. а. України Івану Сльоті (скульптор В. Рожик) – в Яснозір'ї на Черкащині; українському поету-піснярю Миколі Юрійчуку (скульптор В. Римар) – у Вашківцях Чернівецької області.

Культура й ООС

26 вересня у столичному Центрі реабілітації та реадaptaції учасників АТО/ООС та їхніх родин «Ярміз» пройшов перший Ветеранський етнофестиваль «Квітка Ярміз». Програма включала в себе майстер-класи з європейських ремесел і вивчення мов, освітні та нетворкінг-майданчики, виставку ветеранського крафту, співочий телеміст з представниками європейських країн, театралізований показ українських народних строїв різних регіонів України та ветеранський концерт. Захід організовано в межах проєкту «Заснування Ветеранського мовного центру «Діалог» як місця презентації культур» за підтримки *European Union in Ukraine* та Міжнародного фонду «Відродження».

Культура та мистецтво в прифронтовій зоні

30 вересня в офісі фонду «Ізоляція» в Соледарі на Донеччині відкрито виставку творів резидентів артпроєкту «Заземлення». Протягом дев'яти останніх місяців учасники резиденції створили низку художніх робіт у форматі відео, фотографії, скульптури, живопису та інсталяції. У фінальній експозиції представлено, зокрема, роботи дуетів *Open Place* та *ruins collective*, саунд-прогулянку Соледаром від Н. Занози, фільм про провальні озера від режисерки З. Лактіонової, скульптуру соляної людини від В. Бєро, проєкт про історію регіону, виконаний у техніці вишивання на папері, від Н. Любченкової, графічну роботу «Солерос» художника В. Агапєєва та інші проєкти.

Креативні індустрії

23 та 24 вересня у Києві пройшов V Міжнародний форум «Креативна Україна». Захід організовано Міністерством культури та інформаційної політики України за підтримки програм *USAID* «Конкурентоспроможна економіка України» і «Трансформація комунікацій». У межах форуму презентовано Стратегію розвитку креативних індустрій в Україні, а також проведено панельні дискусії щодо переваг розвитку креативних індустрій в Україні й пошуку нових інструментів для її розвитку та секторальні модулі з окремих креативних напрямів, зокрема з кіно, концертної та музичної індустрії, книговидання, дизайну, моди, народних художніх промислів. Модуль під кураторством

Українського культурного фонду було присвячено інвестиціям в культурні проєкти та пошуку партнерів і фінансування.

Мистецькі події

4 вересня у столичній Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого відбувся V Міжнародний літературно-музичний конкурс-фестиваль «Причал на Поштовій». До заходу долучилося більш як вісімдесят конкурсантів зі всієї України та закордону. Гранпрі фестивалю отримали, зокрема, українські артисти: квартет баяністів «АККО», а також Т. Череп-Пероганич і Л. Топчій (номінація «Поезія»); О. Кравченко (номінація «Проза»); В. Марченко (номінація «Композиторський фах»); Ю. Сак (номінація «Акторська майстерність»); Д. Кибальник (номінація «Естрадний вокал»); народний хор «Колос» національного університету біоресурсів і природокористування України, а також Б. Кесельман (номінація «Композиторський фах»). Мистецький проєкт реалізовано за підтримки Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Національної спілки письменників України, Українського фонду культури імені Бориса Олійника, Української асоціації письменників художньо-соціальної літератури, Ради національних спільнот України.

4 і 5 вересня на київському артзаводі «Платформа» пройшов фестиваль *Comic Con Ukraine*, присвячений популярним серіалам, фільмам, комп'ютерним іграм і коміксам. Його складовими стали: шоу косплею і *Cover Dance*, простір українських виробників коміксів, алея художників, тематичний маркет, виступи музичних колективів і десятки тематичних зон.

11 та 12 вересня в Києві вирував Фестиваль вуличних мистецтв «День народження Андріївського узвозу». До події долучилися творчі колективи та соло-артисти з ексклюзивними програмами з різних куточків України. Серед учасників – Київський академічний драматичний театр на Подолі (поетично-музичний виступ «Гоголь монологи»), Театр української традиції «Дзеркало» (вистава за мотивами водевілю М. Янчука «У Києві, на Подолі, або Где Ві сохніте бельйо?»), театральна студія *SPLASH* (перформанс «Живи граючи»). Музична зона представила, зокрема, концерт оркестру Національного академічного театру оперети, музичну екскурсію Андріївським узвозом від Муніципальної академічної чоловічої хорової капели ім. Л. М. Ревуцького, нову програму від дитячого фольклорного ансамблю «Зернятко», виступ музичної формації «НУМЕР482». Історичною вулицею пройшов парад масок від Марини Лапи та музична хода студії естрадно-духової музики «Сувенір». Було також організовано екскурсії, майстер-класи та інші розваги для дорослих і дітей.

4 і 5 вересня в Херсоні відбувся Міжнародний мультидисциплінарний фестиваль сучасного мистецтва «Dream ГогольFest». Він традиційно об'єднав різні напрями сучасного мистецтва – театр, музику, перформанс, візуальне мистецтво. Спеціальна подія «...30 із 40...» від режисера В. Троїцького пройшла в Національному природному парку «Олешківські піски» під музичний супровід етно-гурту «ДахаБраха». Цей проєкт реалізовано у партнерстві з Міжнародним театральним фестивалем «Мельпомена Таврії». Крім того, до спецподії серед

пустелі було встановлено інсталяцію «ПоГляд» у художньому оформленні О. Гармаша. В рамках фестивалю можна було подивитися *Re:post*-оперу «LE» (формація *NOVA OPERA*) в Херсонському обласному музично-драматичному театрі ім. М. Куліша. Серед подій в *Urban CAD*: освітня програма «Гімназія» про сучасну культуру (екскурсії, лекції, дискусії, поетичні читання, кіноклуби); нічна музична програма (Стас Корольов із новим альбомом «О_х», Курган із сольним альбомом «Бібліотека странных знаній», дует *Krapka;КОМА*, електронний проєкт *SI Process*); показ фільму «Ордер на арешт» Г. Тасіна (1926) із живим музичним супроводом гурту «Вагоновожатые».

9–11 вересня у Харкові втретє пройшов фестиваль про зміни міського простору *Parade-fest*. Цього року фокус події – критичне осмислення 30 років незалежності України крізь призму мистецтва, освіти, урбаністики та правозахисних рухів. Мультидисциплінарна програма під назвою «Культура переходу» включала: документальну фотовиставку про архітектуру тимчасового житла Т. Шерженя, прем'єрні покази «Української Одисеї» від *Dollmen* та Театру «Нефть», проєкт «Крим 5 ранку» Н. Ворожбит і А. Косодій, презентацію п'єси польської драматургині Ю. Холевінської, лабораторію перформансу за участі художника П. Армяновського, показ фільму М. Рідного «Ні! Ні! Ні!», лекції, воркшопи та дискусії про незалежну журналістику, толерантність і право на публічний простір, а також рейви, концерти та інсталяції.

Вересень ознаменувався низкою фестивалів історичної тематики, таких як: III Всеукраїнський фестиваль воїнських традицій «Залізна бартка» у Липівцях Івано-Франківської області (лицарський табір живої історії від учасників львівської громадської організації «Чорна Галич»); Всеукраїнський фестиваль стрілецької, повстанської та сучасної військово-патріотичної пісні «Дзвони Лисоні» на Тернопільщині (реконструкція бою українських січових стрільців біля гори Лисоня неподалік Бережан, виставка-інсталяція Бережанського краєзнавчого музею); IX Відкритий обласний етнофестиваль «Стежками Лемківщини» в Новоайдарі на Луганщині (лемківські пісні від місцевих вокальних колективів); перший Всеукраїнський фестиваль історичної пісні та поезії «Шабелина» у селі Воля Якубова на Львівщині (історичні реконструкції, «Поетична ватра», виставка О. Скопа «Колекція Мамаїв», концерти); II Відкритий етнофестиваль «Легенди степу» на горі Оба-Таш на Запоріжжі (реконструкції різних історичних епох степової України, виступи театральних, фольклорних і музичних колективів); фестиваль середньовічної культури *Ruthenica Medievalis* у Кам'янці-Подільському на Хмельниччині, присвячений культурі Великого Князівства Литовського (лицарські бої, середньовічні ігри, лучний турнір, демонстрація автентичного одягу).

Серед колоритних мистецьких подій: XXV Міжнародний літературно-мистецький фестиваль «Кролевецькі рушники» із тематичними виставками, перформансами, майстер-класами та концертами (Кролевець на Сумщині); Міжнародний фестиваль «Полтавська галушка», на якому було відтворено місцеве традиційне весілля кінця XIX – початку XX століття (Полтава); XIII Всеукраїнський фольклорно-мистецький фестиваль «Борщівська вишиванка», в

межах якого організовано виставку «Борщівська народна сорочка» із фондів обласного краєзнавчого музею (Борщів на Тернопільщині); фестиваль етнічної моди «Аристократична Україна» та виставка автентичного одягу від Житомирського краєзнавчого музею (історико-культурний комплекс «Замок-музей Радомисль» на Житомирщині).

Театр

9 вересня у столиці вручено театральну премію «Київська пектораль», засновану Спілкою театральних діячів України. Її лауреатами стали: акторка театру і кіно, н. а. України Р. Недашківська (номінація «За вагомий внесок у розвиток театального мистецтва»); проєкт «Театр 360 градусів» Д. Малахової та Н. Чижової (номінація «Подія року»); театр «Актор» (номінація «Спеціальна премія»); Народний студентський театр «Березіль» Національного університету біоресурсів і природокористування України за виставу «Моя професія сеньйор з вищого світу або Мільйон у весільному кошику» (номінація «Найкращий народний театр»).

Із нагоди вшанування 90-річчя українського театального режисера Едуарда Митницького 3, 4 та 5 вересня в Київському академічному театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра відбувся фестиваль «Простір Майстра». В межах події глядачі мали можливість подивитися вистави у постановці засновника та художнього керівника театру. Проведено також панельну дискусію «Театр Едуарда Митницького: Люди. Концепції. Час» і вечір пам'яті митця.

Від 22 серпня до 15 вересня в Одеському національному академічному театрі опери та балету пройшов VI Міжнародний фестиваль мистецтв «Оксамитовий сезон в Одеській опері», присвячений 30-річчю незалежності України. Ключовими подіями форуму стали концерт-відкриття «Україна – світу», балетний гала-концерт *Classic & Modern* «Одеса. Україна. Європа» із прем'єрою «Болеро» М. Равеля та проєкт «Ковчег Україна: музика» під керівництвом О. Линів. У фінальному концерті взяли участь Молодіжний симфонічний оркестр України/ *YsOU*, Львівська чоловіча хорова капела «Дударик», Камерний дівочий хор КДМЛ ім. М. В. Лисенка, гурти «Хорея козацька», «Курбаси», солісти У. Горбачевська, О. Нікітюк, В. Трохимук, інструменталісти-віртуози О. Созанський (бандура) та Т. Зданюк (скрипка).

3–11 вересня у Херсоні тривав XXIII Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії», організований Херсонським обласним музично-драматичним театром імені Миколи Куліша. Подію традиційно відкрили карнавальна хода та Галаконцерт на театральній площі. Цього року на форум завітало 37 театрів із 8 країн світу, які запропонували глядачам понад сорок сценічних проєктів різних форматів і жанрів. У межах «Мельпомени Таврії» відбувся конкурсний перегляд театральних прем'єр. Експертна рада відзначила найкращих акторів, сценографію, музичне та режисерське оформлення. Серед переможців: «Шинель» М. Гоголя (Київський національний академічний Молодий театр), «Пейзаж» О. Бельського (Криворізький академічний міський театр музично-пластичних мистецтв «Академія руху»), камерні постановки

«Чез Стріндберг: Найсильніший + Парія» за А. Стріндбергом (СТВ – *Companhia de Teatro de Braga*), «Стусанина» А. Боровенського на основі текстів та біографії В. Стуса (театральна спільнота *DSP*), «Так казав Заратустра» КЛІМа (Львівський академічний театр імені Леся Курбаса), «Зозуля» за повістю В. Шевчука (Український малий драматичний театр).

3–5 вересня у Львові відбувся VI Міжнародний театральний фестиваль «Кіт Гаватовича». Фокусна тема фестивалю – «Нова гравітація». У мистецькому просторі *Lem Station* глядачі мали можливість побачити пластичну виставу «Анігіляція» київського «Totem Dance Theatre», мультимедійну виставу-перформанс «Кострубізма. Кумановський» луцького театру «ГаРМІДЕР», сучасний хореографічний одноактний спектакль «Альфа» від української танцювальної компанії «n'Era Dance Group». Зі стендапом виступили сценаристи «Телебачення Торонто» С. Ліпка та С. Чирков. Також можна було відвідати бранч з українською акторкою театру і кіно А. Пустовіт, лекцію про майбутнє театру від Д. Гуменного, презентацію театрального проєкту від резидентів «Catch a Cat/Упіймати кота», фотовиставку «Театр. Сила Тяжіння», перформативні прогулянки Львовом від київської театральної трупі *PIC PIC* та концерт Паліндрома. Проєкт реалізовано за підтримки Українського культурного фонду, Державного агентства розвитку туризму та Львівської міськради.

17–23 вересня в Ужгороді вже втретє пройшов Міжнародний фестиваль моновистав «Монологи над Ужем». Свої найкращі роботи представили актори з різних міст і країн. Зокрема Мукачівський драматичний театр презентував прем'єру – «Айседора» за п'єсою З. Сагалова у виконанні С. Матл. Відбувся також творчий вечір н. а. України Є. Нищука, на якому пролунали поезія, музика, монологи з вистав. Цього року організатори фестивалю започаткували Почесну пам'ятку відзнаку імені Галини Канарської. Диплом за визначні творчі здобутки вручено артистці Львівського незалежного творчого об'єднання «Театр у кошику» Л. Данильчук.

20 вересня у Кропивницькому відкриттям інсталяцій «Театр на відстані дотику» та малої галереї Музею мистецтв у Кіровоградському академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М. Кропивницького розпочався 51-й Всеукраїнський фестиваль театрального мистецтва «Вересневі самоцвіти». Протягом тижня на сцені обласного драмтеатру, а також на території Державного музею-заповідника Івана Карпенка-Карого «Хутір Надія» свої роботи показали театральні колективи з Кропивницького, Вінниці, Миколаєва, Коломиї (Івано-Франківська обл.) та Дмитрівської ОТГ (Кіровоградська обл.). Театральною премією «Корифеї українського театру», яку започаткувала минулого року Кіровоградська облрада, було відзначено: виставу «Іду за Вас» (Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М. Л. Кропивницького), режисера Д. Чиборака (Коломийський академічний український драматичний театр ім. Івана Озаркевича), В. Остафійчука за виконання ролі Тев'є (вистава «Тев'є – молочник» Миколаївського академічного

художнього російського театру), Ю. Муквича за виконання ролі Баби Прісі (вистава «Експериментаріум» Ніжинського академічного українського драматичного театру ім. Михайла Коцюбинського).

17–20 вересня в Кіровоградському академічному обласному театрі ляльок у Кропивницькому відбувся III Відкритий театральний фестиваль «Scene-Fest», присвячений 30-й річниці незалежності України. Найкращі постановки зі свого творчого доробку та прем'єрні вистави представили дванадцять професійних театрів драми і ляльок, а також молодіжні театральні колективи з Миколаєва, Коломиї, Запоріжжя, Маріуполя, Черкас, Житомира, Хмельницького, Києва, Херсона, Кривого Рогу і Кропивницького. В межах фестивалю діяла фотовиставка «Від “Вересневих самоцвітів” до “Scene-Fest”».

Івано-Франківщина приймала XII Всеукраїнський театральний фестиваль «Коломийські представлення». 5–12 вересня на сцені Коломийського академічного обласного українського драматичного театру ім. І. Озаркевича крім покутських акторів, свої новаторські роботи демонстрували представники Львівського, Дніпровського, Чернівецького, Мукачівського, Черкаського, Вінницького, Волинського, Полтавського драматичних театрів. Відкривала фестиваль вистава Т. Вільямса «Трамвай “Бажання”» столичного Національного академічного українського драматичного театру ім. Івана Франка.

11 та 12 вересня Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької презентував до 270-річчя українського композитора Дмитра Бортнянського сучасну постановку опер композитора – «Сокил» за новелою з «Декамерону» Дж. Боккаччо та «Алкід» за давньогрецьким міфом. Окрім прем'єрних вистав, у театрі також відбулися камерні концерти хорової музики «Бортнянський-270» і «Бароко&Бортнянський», лекції та дискусія з постановниками О. Линів, А. Вайріхом, А. Шеттль, Ю. Бервецьким. Проєкт підтримав Український культурний фонд.

Прем'єри вистав показали, зокрема, столичні театри: «Трістан та Ізольда» Р. Вагнера в концертному виконанні (Національна опера України); «Співай, Лоло, співай!» О. Чепалова за романом Г. Манна «Вчитель Гнус, або Кінець одного тирана» (Національний академічний драматичний театр ім. І. Франка); «Я є Я, де Я є» Т. Тізенберг та «Ін'єкція безсмертя» за п'єсою К. Чапека «Засіб Макропулоса» (Національний академічний Молодий театр); «School of Rock» Е. Л. Веббера (муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва); «Батько» за п'єсою Ф. Зеллера (академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра); «ІН-ШІ» А. Каваліускайте (академічний театр «Золоті ворота»).

14 та 15 вересня в Національному центрі театрального мистецтва імені Леся Курбаса в межах освітньої програми мистецько-дослідницького проєкту «Броніслава Ніжинська» пройшов прем'єрний показ перформансу «Броніслава Ніжинська: танц-реконструкція». Проєкт реалізовано *Ruban Production ІТР* за підтримки Українського культурного фонду.

24 вересня у столичному кінотеатрі «Київська Русь» режисер В. Троїцький та творча формація *Nova Opera* представили *Phd*-оперу «Про що мовчить Заратустра» за твором Ф. Ніцше, інтерпретованого українською мовою КЛІМом.

Свої театральні прем'єри показали й інші театри України: «Злодій» В. Стефаника (Львівський національний академічний український драматичний театр ім. М. Заньковецької); «146 зірок, видимих незброєним оком» О. Данчук та «Війна, що змінила Рондо» за однойменною книгою Р. Романишина та А. Лесіва (Львівський академічний драматичний театр ім. Лесі Українки); «Серце навпіл» за творами М. Матіос (Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька); «Готель між двох світів» Е.-Е. Шмітта (Закарпатський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв).

Музика

Від 26 вересня до 4 жовтня в Києві тривав XXXII Міжнародний фестиваль сучасної академічної музики *Kyiv Music Fest*. У концертних залах Будинку звукозапису Українського радіо, Національної філармонії України, Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського та Національної спілки композиторів України пролунало дві сотні творів композиторів із 17-ти країн, 50 з яких – українські та світові прем'єри. Програма форуму включала, зокрема: перше виконання концерту-сюїти в стилі ретро для скрипки з оркестром Є. Станковича; ораторію Л. Дичко «І нарекоша ім'я Київ» у новій редакції українською мовою; прем'єру хорової симфонії-перформансу «Осяяні чорним сонцем» Є. Петриченка; концерт Л. Титаренко «Клавесин і сучасна музика»; програму «Jazz Kolo» – джазове прочитання української класики; ювілейний вечір Муніципального академічного камерного хору «Київ» (з нагоди 30-річчя колективу та 60-річчя його керівника М. Гобдича); вечір пам'яті українського диригента, композитора І. Карабиця.

18 вересня у столиці, на сцені Національної музичної академії України імені Петра Чайковського, відбувся концерт «Солов'їний романс» до 90-річчя від дня народження української оперної співачки Євгенії Мірошниченко. Він продовжив серію музичних подій за участі кількох десятків учнів оперної діви зі всього світу. У супроводі Національного академічного оркестру народних інструментів України цього вечора виступили О. Арбузова, Т. Бондар, Г. Грегорчак, С. Чахоян, Р. Шаповалова, С. Ковнір й інші солісти. Ініціаторками проекту стали українські культурні менеджерки О. Несмашна та В. Снегур і багаторічна концертмейстер класу Є. Мірошниченко – Ф. Зискіна.

21 вересня у Великій залі Одеської обласної філармонії стартував VII Міжнародний музичний фестиваль *Black Sea Music Fest*. Ідейний натхненник і мистецький керівник фесту – головний диригент Національного одеського філармонічного оркестру, н. а. України Хобарт Ерл. Програма вечора відкриття складалася з бетховенського П'ятого концерту для фортепіано з оркестром

і Симфонії № 49 Йозефа Гайдна у виконанні піаніста П. Андершевського. Фестиваль триватиме до 8 жовтня.

Від 29 серпня до 7 вересня у Маріуполі Донецької області в рамках проєкту культурних ініціатив «Діалог мовою мистецтва» пройшов IV Міжнародний фестиваль класичної музики *Mariupol Classic*. На чотирьох локаціях міста виступили колективи з різних куточків України, а також музиканти з Франції, Швеції та Японії. Масштабна «Ніч в опері» на Театральній площі поєднала класичні оперні арії та рок-музику гурту *Queen* у виконанні солістів Національної опери України Т. Ганіної, А. Позняк, М. Шуляка, Д. Агеєва та симфонічного оркестру Харківської обласної філармонії. У фестивалі також взяли участь: хорова капела Житомирської обласної філармонії, Молодіжний симфонічний оркестр України *YsOU*, *Kyiv Mozart Quartet*, Маріупольський муніципальний камерний оркестр «Ренесанс», Національний камерний оркестр «Київські солісти», київський ансамбль *NotaBene* та інші колективи.

Від 31 серпня до 4 вересня на Вінниччині тривав XVIII Міжнародний фестиваль ім. П. І. Чайковського та Надії фон Мекк. Захід розпочався із концерту Симфонічного оркестру Вінницької обласної філармонії ім. Миколи Леонтовича за участі піаніста А. Баришевського під керівництвом музичного директора проєкту Г. Куркова. У фестивальній програмі: виступ ансамблю баяністів-віртуозів *AKKO QUARTET* (Київ); популярні танці усіх епох у виконанні Академічного камерного оркестру «Аркада» та скрипаля, з. а. України Н. Пилатюка (Львів); театралізоване дійство «Ніч Чайковського» у виконанні солістів Вінницької філармонії, Подільського камерного хору «Леонтович-капела» і спеціального гостя – соліста Одеського національного академічного театру опери та балету Ю. Дудара; концерт Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України; фінальне дійство «Чайковський Musik Day» у форматі *open-air* на території колишньої садиби меценатки Н. фон Мекк у Браїлові. Головною мистецькою подією закриття форуму став легендарний балет П. Чайковського «Лебедине озеро» у виконанні Академічного симфонічного оркестру Хмельницької обласної філармонії, Українського балетного театру «Прем'єра» та солістів Львівського національного театру опери та балету ім. С. Крушельницької.

17–19 вересня у Житомирі відбувся VII Міжнародний фестиваль мистецтв «Пісенний Спас» імені Володимира Шинкарука. За першість змагалися молоді артисти від 14 до 35 років. Їхні виступи викликали палку дискусію серед членів журі, тож вперше в історії конкурсу в номінації «Виконавець естрадної пісні» виявилось аж шість лауреатів. Зокрема першу премію розділили Б. Вознюк із Бердичева та палестинець Ж. Фаттух.

Від 29 серпня до 5 вересня в селі Щасливцеве на Арабатській Стрілці, що на Херсонщині, пройшов *Koktebel Jazz Festival*. У фокусі фестивалю – нова українська музика. Цього року, крім звичних концертів сучасних гуртів і виконавців, аудиторії було запропоновано артпрограму від резиденції *Artishok*, нічні

кінопокази, сучасну світову драматургію в джазовому форматі. Окремою подією в рамках резиденції «О! Крим» став перший Кримський медіафорум, що транслювався онлайн у соцмережах і на сайті «Крим.Реаліі».

15–19 вересня у Львові відбувся ексклюзивний фестиваль сучасної бандури *Lviv Bandur Festival*. Аудиторія мала нагоду почути як звучать на бандурі джаз, соул, фолк ф'южн, електронна музика, етно, авторська пісня, актуальні експерименти, магічні старовинні пісні і відомі світові хіти. У просторах *Ennio Event Square*, Сенсотеки та Театру ляльок виступили М. Круть, *B&B Project*, *Troye Zillia*, Тріо Романа Гриньківа, *KoloYolo* та інші артисти. Крім концертів, фестивальна програма включала: круглий стіл «Виробництво бандур та аксесуарів для бандуристів»; презентацію музичних збірок; майстер-класи для музикантів; проєкт «Синтез Аеро Струни» від бандуриста, диригента, композитора В. Войта та композиторки з Великої Британії С. Мороз.

18 вересня незалежна премія та фестиваль *Rap.ua Awards* об'єднали у Харкові головних представників української реп-сцени. Цього року власниками статуеток-«цеглинок» стали: *Alina Pash* («Артист року»), *Alina Pash x Krechet* («Найкраща колаборація»), *KALUSH* «Hotin» («Реліз року»), *The Trouble Tribe* («Найкраще лайфстайл ком'юніті»), *The Lazy Jesus* («Саунд-продюсер року»), *Krechet* («Прорив року»), *Lefor* («Fresh»), *Krechet* «Засинай» («Кліп року»). Окремий приз за внесок в культуру від редакції *Rap.ua* отримав *MC Fame*.

Візуальні мистецтва

8–12 вересня в Музеї історії міста Києва презентовано артпроєкт «Сайарсизм & сайарсизти». У виставці взяли участь шість десятків художників із чотирнадцяти країн. Кульмінацією події стала церемонія нагородження переможців Міжнародного конкурсу «Кращий художник сучасного мистецтва, абстракції і сайарсизму», який організувала ГО «Кращий художник». Гранпрі конкурсу отримала українська художниця О. Мась.

У Києві також експонувалися виставки: «EQUILIBRIUM» – картини М. Возвишаєвої, «"Лінія простору" 线宽敞 Каліграфія поезії Китаю» – проєкт художниці Н. Стрижко, «САМотНість» – фотокартини творчого дуєту «Вони разом» І. Ковальчук та П. Зайченка (Музей історії міста Києва); «White Gold Бориса Данилова. Porcellana» – розписи авторських форм та італійської порцеляни «Ginori 1735» Б. Данилова (Національний музей українського народного декоративного мистецтва); «У пошуках гармонії... Рідна» – експозиція картин українських художниць, організована Фундацією *W'ART* (Велика лаврська дзвіниця Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника); «Кьпіга» – скульптури, графіка, живопис, артінсталяції українських художників, присвячені читанню й літературі (Музей «Золоті ворота»); «play, гес, pause...» – живопис О. Гнилицького, а також інсталяція, медіа-гібриди, об'єкти, відео та анімаційні роботи колективу ГМО «Інституція нестабільних думок» (Музей кіно Довженко-Центру); «У світлі Божого буття» – живопис П. Смиківського та скульптури Ю. Миська, «Золота палітра» – живопис, графі-

ка та кераміка О. Сокурєнко, П. Кір'якова, Е. Зіятдінової, О. Овчарєнка, А. Ворошилової, Н. Ващук, Т. Самоткіної («Митець»); «На акваторії заводу купатися було заборонено» – різножанрові роботи художників, створені на території колишнього Одеського судноремонтного заводу СРЗ-2 («М17»); «Наївна» – твори сучасних українських і британських художниць-аматорок («Я Галерея»); «Future Generation Art Prize 2021» – роботи номінантів на міжнародну премію в галузі сучасного мистецтва, серед яких вітчизняні митці Р. Хімей та Я. Малащук («PinchukArtCentre»); «Усі ми жили колись» – фотографії О. Чекменьова («The Naked Room»); «Буаль» – живопис, графіка та відеоінсталяції Т. Маліновської («Shcherbenko Art Centre»); «Чужі дома» – картини М. Вайсберга («Дукат»); «XXX» – картини А. Блудова («Forsa Gallery»); «30x30. Сучасне українське мистецтво» – ретроспектива робіт українських художників від мистецтвознавця В. Сахарука (Національний центр «Український Дім»).

3 вересня у Львівському історичному музеї відбулося нагородження переможців конкурсу на Премію професора Андрія Бокотєя для молодих художників-склярів 2021 року. Призові місця посіли Н. Парщик («Безголосся»), Ю. Галишин («Приховані наміри») та Б. Ломоносов («Сіль»). Виставка творів лауреатів 2018–2021 років експонувалася в Галереї Львівської національної академії мистецтв від 22 вересня до 5 жовтня.

24–26 вересня у Чернівцях ГО «Культурна платформа Закарпаття» презентувала проєкт з елементами доповненої реальності «Квітка надії». Експозицію просто неба присвячено фестивалю української молодіжної музики «Червона рута». З метою поширення знань про легендарний фестиваль на території Жовтневого парку організатори розмістили архівні фотографії з «Червоної рутти» 1989 року, а для взаємодії з ними студія *Sensorama Lab* розробила мобільний додаток *RUTA*. У межах проєкту «Квітка надії» відбулися також музичний воркшоп «Українська музика – протоплазма креативної економіки країни» (Культурно-мистецький центр імені Івана Миколайчука) й аудіовечір з «Червоною рудою» (Меморіальний музей Володимира Івасюка).

У містах України розгорнуто також виставки: «Іван Остафійчук. Живопис. Графіка» – понад 150 творів зі збірки музею та з приватної колекції автора, «Образ міста» – графічні твори Л. Левицького (Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького); «Людина-рана» – проєкт М. Кадана у діалозі з локаціями та артефактами галереї (Львівська національна галерея мистецтв імені Бориса Возницького); «Тінь охоронець» – живопис, графіка П. Гуменюка (палац Лозинського Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького); «Іконопис» П. Гуменюка (Музей «Храм Івана Хрестителя» Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького); «Василь Польовий» – реставровані твори художника (Музей модернізму Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького); «Матриця» – живопис І. Теплового (львівська галерея «Зелена канапа»); «Волязловский и уся его творча жізнь» – ретроспектива творчості С. Волязловського («ЄрміловЦентр» у Харкові); «Осінь-2021» – живопис і скульптури закарпатських митців (Закарпатський обласний художній музей ім. Й. Бокшая); пам'яті н. х. України В. Скакан-

дія – живопис, акварель, графіка художника (Художня галерея «Ужгород»); «Хава Нагіла» (проект *BIRUCHIY*) – інсталяції, відео-арт, скульптури, живопис та графіка українських митців (Мелітопольський міський краєзнавчий музей на Запоріжжі); «Схід: рівень свободи» – творче надбання регіону в галузі образотворчого мистецтва (Донецький обласний художній музей у Краматорську); «Народне. Традиційне. Сучасне» – декоративний живопис та авторські керамічні іграшки Р. Дудки, «Назустріч відкриваю душу» – акварель О. Ключко (Полтавський художній музей (галерея мистецтв) ім. М. Ярошенка); «Жива земля» – живопис О. Заступа, «Акварельне натхнення» – акварелі Л. Белінської, «Ворожба» – живопис і кераміка Л. Костура (Сумська міська галерея); «Сліди коней» – інсталяції художників М. Рідного і Клеменса фон Ведемейера про військові злочини минулого та сьогодення (Бахмутський краєзнавчий музей на Донеччині).

У Львові, в креативному просторі *FESTrepublic*, представлено мультимедійну скульптуру «Звуки міста». Наразі в рамках проєкту, ініційованого до 30-ї річниці незалежності України, за допомогою програм звукового дизайну та 3D-візуалізації записано та трансформовано в артоб'єкти звуки Києва, Харкова, Дніпра, Одеси, Маріуполя та Криму. Автор музичних супроводів – піаніст О. Бортвінов.

Музейна справа. Охорона культурної спадщини

7 вересня Національний музей Голодомору-геноциду представив після реконструкції оновлену мультимедійну експозицію Зали Пам'яті. До неї увійшли експонати, зібрані під час експедицій Україною, результати науково-історичних досліджень в інтерактивній формі та нововиявлені історичні джерела. До уваги відвідувачів – аудіогіди 34-ма мовами, тактильні макети, панорамне відео з 3D-мапінгом і документальна кінострічка.

13 вересня у Жовківському замку, що на Львівщині, в рамках президентської програми «Велика реставрація» відкрито нові виставкові площі. Створена експозиція охоплює одинадцять залів та представляє 180 експонатів із фондосховищ Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького з акцентом на колекцію творів польського художника Ш. Чеховича, портретну галерею історичних особистостей (Станіслав Жолкевський, Ян III Собеський, Богдан Хмельницький, Михайло Казимир Радзивілл) та на предмети шляхетських інтер'єрів XVIII ст.

3 вересня в Одеському художньому музеї представлено монументальне панно харківського художника Р. Мініна «Руки вічності», яке перемогло у всеукраїнському музейному конкурсі *OFAM WALL*. Відтак «Руки вічності» відкриватимуть постійну експозицію, присвячену мистецтву 1920–2020 років. Загалом у конкурсі взяли участь 132 художники з усієї країни. Окрім роботи Р. Мініна до п'ятірки лідерів увійшли проєкти А. Миронової (Київ), К. Лібкінд (Київ), С. Рябченка (Одеса) та С. Петлюка (Львів).

У столиці та інших містах відкрилися, зокрема, такі виставки: «Тату, шолом тисне» – історія колекціонування музеєм творів сучасного мистецтва (Національний художній музей України); «Просвітництво: розум і почуття» – граюра та декоративне мистецтво XVIII ст. з колекції музею (Національний музей мистецтв ім. Б. та В. Ханенків); «Історії музею у світлинах» до 50-річчя відновлення роботи музею «Косий капонір» (Національний історико-архітектурний музей «Київська Фортеця»); «Погоня, тризуб і тамга» – історичні мапи, однострій, озброєння литовських татар (Музей української діаспори); «Тканини та каліграфія мусульманського сходу» – раритети з фондів галереї та Ісламського культурного центру ім. Мухаммада Асада (Музей-заповідник «Золочівський замок» Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького); «Світ львівської Ставропігії» до 30-річчя відродження Львівського Ставропігійського братства Андрія Первозванного – артефакти, документальні матеріали про діяльність братства (Львівський музей історії релігії); «Franko Laboratorium 3.0. Поза межами можливого» – відео-арт, перформанси, хепенінг, інсталяції, фотороботи, живопис молодих митців з різних регіонів країни, присвячені творчості І. Франка (Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка); «Наша історія: (не) прочитаний Грушевський...» та «З родинного креденса...» до 155-річчя українського історика М. Грушевського (Державний меморіальний музей Михайла Грушевського у Львові); ювілейні виставки – до 100-річчя В. Симоненка та 120-річчя М. Глуценка (Чернівецький обласний художній музей); «Дукачі та прикраси: Схід» – старовинні жіночі прикраси з приватної колекції історика В. Векленка (Музей українського живопису в Дніпрі); «Золоті скарби Мелітопольщини» – скіфське золото (Мелітопольський міський краєзнавчий музей на Запоріжжі); «Образ хреста у сакральному мистецтві Волині» – колекція хрестів із запасників (Музей волинської ікони).

20–24 вересня у Києві тривала освітня програма обміну досвідом музейних працівників *Museum Educatio*. Організатори заходу – Музей становлення української нації, Міністерство культури та інформаційної політики України, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Учасники обговорили сучасні напрями роботи в музейній сфері, зокрема такі, як управлінська робота, робота зі спонсорами, туризм, маркетинг тощо. Проєкт підтримав Український культурний фонд.

Цими ж днями Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара» організував науково-практичну онлайн-конференцію «Майбутнє етнографічних музеїв та колекцій», присвячену 110-річчю від дня народження українського скульптора, художника, етнографа І. Гончара. Під час панельних дискусій вітчизняні та іноземні науковці, етнографи, дослідники, колекціонери, музейники представили свої дослідження та досвід у сфері етнографії, антропології, музеєзнавства.

12 вересня в Барі на Вінниччині за підтримки Українського культурного фонду відбулася всеукраїнська конференція «Місце Барської кераміки у гончарній спадщині України». До заходу долучилися науковці, музейники, етног-

рафи та фольклористи. В межах конференції було представлено виставку автентичних керамічних виробів і пілотну версію тримовного (українською, польською та англійською мовами) віртуального 3D-музею Барської кераміки, який реалізує ГО «Барський МХАТ».

У вересні згідно з наказом Міністерства культури та інформаційної політики України Музей історичних коштовностей України було реорганізовано у Скарбницю Національного музею історії України.

Кіномистецтво. Кіновідеопрокат

З нагоди Дня українського кіно за видатний внесок у розвиток кіномистецтва Державну премію України імені Олександра Довженка 2021 року присуджено сценаристці та кінорежисерці Н. Ворожбит. Також відзначено державними нагородами: кінорежисера, голову Національної спілки кінематографістів України О. Янчука, кінорежисера, сценариста М. Ілленка, кінорежисера С. Буковського, актора театру і кіно С. Боклана (орденом «За заслуги» III ступеня), акторок Л. Єфіменко, К. Кістень, Л. Самаєву та О. Сумську (орденом княгині Ольги III ступеня), інших митців. Почесне звання «Народний артист України» присвоєно акторці театру і кіно Н. Антоновій.

1–5 вересня в Києві у гібридному форматі пройшов Міжнародний фестиваль актуальної анімації та медіамистецтва *LINOLEUM*. Тема фестивалю мала назву «Присутність. Близькість. Дотик», яка досліджує світ під час пандемії. Цього року організатори отримали близько трьох тисяч заявок на участь із 75 країн світу. Традиційно відбулося три конкурси – міжнародний, український і конкурс комерційної анімації. Позаконкурсна програма включала, зокрема: експериментальну та дитячу анімацію, українську ретроспективу, підбірки, присвячені темі фестивалю та *VR* анімації, а також такі, як *Ladies First* (фільми жінок про жінок) і *New Faces* (роботи перспективних українських аніматорів, які ще не брали участь у фестивалі). Покази пройшли у київському кінотеатрі «Жовтень», освітня програма трансливалася онлайн на *YouTube*-каналі та на *Facebook*-сторінці фестивалю. Переможцем українського конкурсу став фільм «Непотрібні речі» Д. Лісенбарта. Спеціальні відзнаки від членів журі отримали стрічки «Глибока вода» А. Дудко (за «розширення горизонтів української анімації»), «Тигр блукає поруч» А. Фалілеєвої (за «професійне виконання, візуальний сторітелінг та увагу до деталей»), а також музичне відео «Вовк» (гурт «Вагоновожатые») режисерів М. Ковальчук і М. Фенечкіна (за «потужне кінематографічне єднання з треком та good trip»).

Від 26 вересня до 2 жовтня в Харкові тривав V Міжнародний кінофестиваль *Kharkiv MeetDocs*. Головна мета заходу – популяризація українських документальних та ігрових фільмів, розширення меж українського кіноглядача та культурний розвиток Східної України. Відкриття кінофоруму відбулося в нещодавно відбудованій Харківській обласній філармонії. Гостям було представлено картину «Стоп-земля» К. Горностай. Цього року *Kharkiv MeetDocs* пройшов у гібридному форматі. Переглянути стрічки конкурсних програм можна було на офіційному сайті фестивалю. Покази фільмів позаконкурсної програми

та освітні події було організовано у харківському *Promodo HUB*. Головний приз Національного конкурсу здобув фільм «Земля Івана» А. Лисецького. Спеціальну відзнаку від журі отримала стрічка «Собаки не кусають хороших людей» А. Максимчук, а володарем призу глядацьких симпатій став фільм «Будьмо, гей! Діалоги про гідність» А. Трашкальова та Є. Лесного. У конкурсі українського короткометражного незалежного кіно «Бардак» змагалось 30 стрічок, серед яких найкращу обрали глядачі на сайті фестивалю. Нею стала анімація «Оригамі» від команди *Zajno*. Журі конкурсу зі свого боку відзначило експериментальний фільм О. Гудкової «S[QUARE]D». У межах фестивалю вперше проведено Міжнародний конкурс, який отримав назву «Україна очима світу». Крім того, до 30-річчя незалежності України аудиторії було запропоновано ретроспективу знакових вітчизняних фільмів останніх років. Два дні проходила індустріальна секція *Meet Film Industry*, яка складалася з воркшопів, майстер-класів і відкритого пітчінгу кінопроектів. Фіналістом пітчінгу обрано проєкт режисерки О. Войтенко та продюсерки К. Кармаліти «Вільна людина. Горизонт». Церемонія нагородження лауреатів і показ фільму «Із зав'язаними очима» Т. Дроня відбулися 1 жовтня в *Promodo HUB*. А наступного дня глядачі мали змогу переглянути фільми-переможці *Kharkiv MeetDocs* в онлайн-форматі.

Міжнародний кінофестиваль *Kharkiv MeetDocs* за підтримки Державного агентства України з питань кіно та *Think Tank Ukraine* започаткував новий культурний проєкт «Зоряна ніч. Кіно просто неба». 16 найуспішніших українських сучасних кінострічок щовечора впродовж 3–18 вересня демонструвалися в харківському Центральному парку культури та відпочинку ім. М. Гоголя. Серед них: «Кіборги» А. Сеїтаблаєва, «Погані дороги» Н. Ворожбіт, «Додому» Н. Алієва, «Атлантида» В. Васяновича, «Мої думки тихі» А. Лукіча, «Віктор робот» А. Лавренішина, «Плем'я» М. Слабошпицького та інші. Глядачі також мали можливість поспілкуватися з творцями картин.

11–18 вересня на Одещині пройшов II Міжнародний етнографічний кінофестиваль «ОКО». Організатори події зібрали у програмі документальні фільми з усього світу, в яких мовою кіно розповідається про звичаї, обряди, традиції, релігії, культуру різних країн та народів. Символом фестивалю став барвистий килимок. Цього року форум проведено у комбінованому форматі. Переважну більшість фільмів міжнародної та національної конкурсної програми можна було подивитися на сайті «ОКО». 16–18 вересня в рамках офлайн-частини фестивалю в місті Болграді організовано кінопокази просто неба, зустрічі з режисерами, панельні дискусії. Журі конкурсної програми у складі кінопродюсерів, кінознавців, режисерів та фольклористів очолив кінокритик В. Войтенко. Серед переможців етнографічного кінофоруму – «Будинок» Т. Кононенко та М. Местер (українська повнометражна програма) та «Брудні води Дунаю» В. Ананьєва (українська короткометражна програма). Володарем призу глядацьких симпатій від Болградської міської ради став фільм із повнометражної програми національного кіно «Ткацький шлях» Л. Воронюк. Друге місце дісталось «Вусатому фанку» О. Ковша. Насичена позафестивальна програма (ярмарок, майстер-класи, артплєнер, фотовиставка, колекція одягу та аксесуарів етнічного крою

від бренду «Зерно» тощо) дозволила відвідувачам повною мірою зануритися в автентичну українську Бессарабію.

10–12 вересня відбувся перший Хмельницький кінофестиваль. Головні події було розгорнуто у самому Хмельницькому, а також у Кам'янці-Подільському, Шепетівці та Красиліві. Конкурсну програму оцінювало журі, до складу якого увійшли н. а. України О. Ступка, кінопродюсер П. Сушко, виконавча директорка Одеського міжнародного кінофестивалю та Української кіноакадемії А. Мачух, режисер Д. Тарасов, членкиня Ради з державної підтримки кінематографії П. Толмачова, кінопродюсер Т. Босак. Церемонія нагородження переможців пройшла в Хмельницькому обласному академічному музично-драматичному театрі ім. М. Старицького. Гранпрі кінофестивалю за результатами глядацького голосування та нагороду в номінації «Найкращий короткометражний фільм» отримала стрічка «Сумні портрети» В. Кікота. Професійне журі відзначило також кінотвори «Сіль з Бонневілю» С. Мозгового, «Залиште полиці пустими для нас» Д. Мілієнка, «Примостився міст до міста» К. Климчука, а також режисерку Л. Гончаренко (фільм «Потерпи трошки») та актора В. Довженка (роль Петра Франка у фільмі «Інший Франко»). Фестиваль організовано за підтримки Державного агентства України з питань кіно, Хмельницької обласної державної адміністрації та Хмельницької кінокомісії.

11 вересня вперше проведено Коростенський фестиваль вуличного кіно на Житомирщині. Захід організували Державне агентство України з питань кіно, ГО «Житомирська кінокомісія» і Коростенська міськрада за підтримки Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, Житомирської ОДА. На трьох локаціях у міському парку «Древлянський» було представлено 30 вітчизняних фільмів конкурсної програми та п'ять стрічок поза конкурсом: «Фокстер і Макс» А. Матешка, «Легенда про княгиню Ольгу» Ю. Ілєнка, документальні картини «Хор Верьовки NOW» В. Шпака, «З України до Голівуду» Г. Кувівчак-Сахно, С. Сукненка, «Північ АТО» Д. Пальченка. Перемогу в кіноконкурсі здобули фільми: «Фаза» М. Засєєва (найкращий короткометражний фільм), «Пакет» М. Мельника (найкращий аматорський фільм) та «Історія України за 5 хвилин» О. Даниленка (найкращий дитячий фільм).

17–19 вересня відбувся V Запорізький кінофестиваль *ZIFF 2021*. Програму склали: короткометражні фільми української та міжнародної програм, ювілейна збірка фільмів-переможців 2017–2020 років національної конкурсної програми *ZIFF*, майстер-класи та презентації, а також відкритий акторський кастинг і віртуальна кіноекскурсія. Відкрився форум однією з українських прем'єр року – «Я працюю на цвинтарі» О. Тараненка, а фільмом-закриттям стала стрічка «Бурштинові копи» А. Бухтіярової. Цього року фестиваль отримав понад три тисячі заявок на участь із понад ста країн світу. До конкурсної програми було включено 42 фільми. Серед переможців – українські картини «ІНО» В. Романюка і К. Тарасова (найкращий український ігровий фільм), «Многая літа. Стойко» В. Бігуна (найкращий український документальний фільм), «Непотрібні речі» Д. Лісенбарта (найкращий український анімаційний

фільм), «Крейда» П. Стаднюк (найкращий відеоролик конкурсу *VERTICAL*). Приз глядацьких симпатій здобула стрічка «На краю Миру: Листи» Є. Мельник. Особливою відзнакою кінофестивалю нагороджено «Дім, у якому я жив» Я. Дудукіна.

2–5 вересня на узбережжі Азовського моря в Маріупольському районі на Донеччині за підтримки Державного агентства України з питань кіно пройшов X Міжнародний кінофестиваль «Кіно і ТИ». У фіналі змагалось понад сто кінопроектів вітчизняного виробництва та 62 роботи з 33 країн світу. У категорії «професіонали» було відзначено, зокрема, фільми «Чому я живий» В. Новака (номінація «Ігрове кіно, повний метр»), «ІNO» В. Романюка (номінація «Ігрове кіно, короткий метр»), «Я був народжений не для війни» В. Робського (номінація «Документальне кіно, повний метр»), «На краю МИРУ: Берети» Є. Мельника (номінація «Документальне кіно, короткий метр»), «Оля Бородкіна – Вася Клюквін» О. Кісельова (номінація «Кліп»), «Непотрібні речі» Д. Лісенбарта (номінація «Анімаційний фільм»), «Не іграшки» М. Печенізької-Ткачової та «Коронований вірус» Г. Делієва (номінація «Моя карантинна історія»).

3 і 4 вересня на Черкащині просто неба на канівській набережній Дніпра глядачі мали змогу переглянути українські та зарубіжні картини в межах VI Канівського міжнародного кінофестивалю імені Юрія Ілленка. До конкурсної програми фестивалю ввійшло 27 фільмів. Серед найкращих було названо, зокрема, українські стрічки: «Ми прикриваємо!» Є. Мельник (номінація «Патріотичні фільми»), «А що для тебе щастя?» О. Кривця (номінація «Документальні фільми»), «Сяся» М. Коцького (номінація «Музичні фільми»).

11 і 12 вересня в Одесі відбувся X Фестиваль німого кіно та сучасної музики «Німі ночі». Захід відкрився виставкою архівних матеріалів усіх років фестивалю у Музеї сучасного мистецтва, а в дворіку музею у живому музичному супроводі одеської композиторки Р. Смирнової пройшов показ кінопрограми Довженко-Центру «Міські симфонії: експериментальна урбаністика 1920-х». Основна програма фестивалю тривала в Зеленому театрі. До неї, зокрема, увійшла кіносимфонія «Навесні» (1929) режисера М. Кауфмана в супроводі київського композитора О. Кохановського.

Темою XV Міжнародного ВІННИЦІЯнського фестивалю комедійного та пародійного кіно стало відзначення 25-річчя «Шоу довгоносиків» – першого україномовного гумористичного серіалу. 10 вересня на свято у Вінницю завітали такі артисти, як В. Андрієнко, дует «Володимир і Великий» (Вар'яти-шоу), О. Філімонов, Я. Левінзон, Є. Чепруняк та інші. «Золотим летючим слоном» відзначено переможців у вже традиційних чотирьох номінаціях: «Анімація», «Реклама», «Short, побери!» та найкращий відеокліп. Фестиваль організовано за підтримки Вінницької міськради, обласної держадміністрації та низки регіональних спонсорів.

23–26 вересня у форматі онлайн вперше пройшов фестиваль феміністичного кіно «Фільма». Програму склали 17 стрічок на теми антиколоніалізму, антирасизму, толерантності, трудових прав з розширеними українськими суб-

титрами. Серед них – українська стрічка «Щасливі роки» С. Шимко. В межах фестивалю відбулися чотири тематичні дискусії.

У широкий український прокат вийшли документально-анімаційна стрічка «Казка про Коника» У. Осовської й Д. Страшного та документальний фільм «Депортація 44–46» О. Моргунець-Ісаєнко.

Література

15–19 вересня у Львові тривав 28 *BookForum*, що поєднав у собі книжковий ярмарок та міжнародний літературний фестиваль із низкою дискусій і зустрічей. Заходи проводилися як наживо, так і через мережу інтернет. Фокусна тема нинішнього фестивалю – «Гра в дорослішання: як ми зростаємо незалежними», а її куратор – український перекладач і літературознавець Ю. Прохасько. У програмі – 160 подій на 30 локаціях, до яких долучилися такі українські письменники, як Ю. Андрухович, К. Калитко, С. Жадан, О. Стяжкіна, М. Савка, Ю. Винничук, В. Шкляр та інші. На офіційній церемонії відкриття форуму в *Lem Station* було оголошено переможну книжку Українсько-єврейської літературної премії «Зустріч» – видання «Анти-імперський вибір: постання українсько-єврейської ідентичності» Й. Петровського-Штерна. Першою подією 28 *BookForum* стала презентація Українським інститутом книги проєкту «30 знакових книжок нашої Незалежності». Протягом фестивалю було представлено 15 тематичних кластерів і спецпроєктів, що розкрили фокусну тему. Серед них, зокрема, спеціальний відеопроєкт «10 про 10. Спроба канону» (рецензії на українські романи від письменників і літературних критиків), спецпроєкти «Фантастика» і «Місто Лема» (до 100-річчя письменника С. Лема, куратор – письменник В. Арєнеа). Відбулися також кластери «Історія» (куратор – історик О. Алфьоров), «Війна» (кураторка – військова кореспондентка Є. Подобна), «Драма» (сценічні читання та панельні дискусії за участі українських драматургів М. Курочкіна та П. Ар'є), а також кластери «Освіта», «Філософія», «Транслаторіум», «Жінка в темі», «Медіакластер», «Письменницькі інсайти». Один із найпопулярніших заходів «Ніч поезії та музики *non-stop*», який курував Ю. Андрухович, поєднав поезію учасників форуму з прогресивною музикою українських гуртів. Вже традиційно в межах *BookForum* у форматі онлайн пройшов XII Львівський міжнародний бібліотечний форум під темою «Бібліотека – вимір незалежності». На фестивалі підбито підсумки конкурсу на отримання премії *BookForum Best Book Award 2021*, організатором якого виступила ГО «Форум видавців» за підтримки Українського культурного фонду. Цього року 106 видавництв подали на конкурс 450 книжок. Гранпрі за глибоку дослідницьку роботу і високоестетичне художнє втілення здобув Є. Пшеничний («Ярослав Стешенко. Епістолярний монолог»).

3–5 вересня у Чернівцях відбувся XII Міжнародний поетичний фестиваль *Meridian Czernowitz*, головною темою якого стала «Україна очима світу». Подія зібрала чотири десятки учасників – поетів, письменників, журналістів, літературознавців з України, Німеччини, Австрії, Швейцарії та Ізраїлю. В межах фес-

тивалю на різних історичних локаціях Чернівців можна було подивитися виставу «Хлібне перемир'я» за однойменною п'єсою С. Жадана, перформанс Ю. Андруховича й К. Цуканова за романом «Радіо Ніч», прем'єру фільму І. Даніліна «Світлотиск» про Пауля Целана, поетичний відео-перформанс «Знаки літер», а також відвідати презентації нових книжок Р. Малиновського («Солодке життя»), Б. Брикера й А. Вишевського («Мы не говорим на идиш»), Т. Прохаська («Бо э так»), А. Чеха («Хто ти який?») та білінгвальної антології «Пауль Целан 100».

Цими ж днями у Дніпрі пройшов IV Міжнародний книжковий фестиваль *Book Space* із фокусом на іноваціях у книговидаванні. Переважна більшість подій форуму відбулася на Фестивальному причалі за участі 250 українських та іноземних гостей. Тут було розміщено спеціальні павільйони із подієвими сценами, зокрема, локації фокусної теми «Нова близькість», програми «не/знане» (про маловідомі українцям літератури) і «Тандеми» (про взаємодію творчих особистостей), павільйон інновацій «Бібліотека XXI», «Майстерки», «Сцена над водою» та музично-поетична сцена. Книжковий ярмарок *Book Space* розгорнувся у двох окремих павільйонах: дорослому і дитячому. Тут проводилися презентації книжок, лекції, воркшопи тощо.

VII Міжнародний літературний фестиваль в Одесі, що тривав 22–26 вересня, було присвячено 30-річчю незалежності України. У ньому взяли участь 32 автори з 10 країн світу, зокрема, українські письменники Ю. Андрухович, С. Жадан, Людмила та Борис Херсонські. Вперше партнером форуму став Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В. Василька, на сцені якого було представлено як традиційні вистави, так і експериментальні перформативні виступи.

16–19 вересня на Закарпатті відбувся III Всеукраїнський культурно-мистецький фестиваль «Чендей-фест 2021». Цьогорічна тема події – «Іван Чендей та художнє мистецтво Закарпаття». У програмі – презентація книжки С. Кіраля «Листування Івана Чендея» (Ужгородський національний університет), вручення нагород лауреатам четвертого міжнародного конкурсу малої прози імені Івана Чендея, а також тематичний вечір «Іван Чендей і художники Закарпаття» (Закарпатський обласний художній музей ім. Й. Бокшая). Крім того, у Хусті було влаштовано перегляд документального фільму В. Бігуна «Брат Іван», а в Дубовому проведено круглий стіл професійного вдосконалення письменницької майстерності «Біля ватри».

24–26 вересня у Маріуполі на Донеччині пройшов книжковий фестиваль *Mariupol Open Book*, на якому три десятки українських видавництв представили свої новинки. Близько сотні різноманітних заходів, зокрема ярмарок, презентації, лекції, майстер-класи та концерти, відбулися на вуличній сцені біля драмтеатру, а також у Культурно-туристичному центрі «Вежа» й ІТ-хабі «Спалах». Захід організовано в межах гранту «Велика культурна столиця України» та проєк-

ту культурно-мистецьких ініціатив «Діалог мовою мистецтва» за підтримки Українського культурного фонду.

9–12 вересня в Івано-Франківську проведено перший літературний фестиваль-воркшоп для молодих письменників «Прописи». Проєкт має на меті допомогти дебютантам удосконалити навички творчого письма, дати їм рецепти ефективного входження в літературу та віднайдення в ній свого місця. Для десяти авторів, відібраних за конкурсом, Український ПЕН організував індивідуальні заняття з такими досвідченими менторами, як В. Амеліна, Г. Крук, Т. Прохасько, Г. Улюра. Лекції та воркшопи для учасників провели, зокрема, Л. Денисенко, Р. Малиновський, Б. Неборак і Т. Терен. Крім того, для широкої аудиторії в межах «Прописів» відбулася публічна програма, до якої долучились Ю. Андрухович, І. Павлюк, Л. Денисенко та інші митці.

2–16 вересня та від 20 вересня до 4 жовтня в Славському на Львівщині тривала Карпатська літературна резиденція. У проєкті взяли участь 8 професійних письменників і стільки ж авторів-початківців. Програма резиденції включала: нетворкінг з іншими учасниками, наставництво від українських письменників, цикл практичних лекцій від запрошених спікерів і команди проєкту «Як увійти у світ сучасної літератури», індивідуальну консультацію та редагування есе, творчі зустрічі та онлайн дискусії.

10 вересня на Житомирщині літератори з різних куточків країни вдруге зібралися на літературно-мистецький фестиваль – Брусилівську книжкову толоку. Цього року фестивальні заходи відбулися відразу на п'яти локаціях. На площі перед місцевим Будинком культури та в його залі розгорнуто книжкову виставку-ярмарок з презентаціями, лекціями й автограф-сесіями письменників, а також експозицію старовинних рушників. У Брусилівській музичній школі пройшли поетичні читання та церемонія нагородження переможців літературного фестивалю-конкурсу «І тихим островом калиновим, згадалось батьківське село». А на території скансена «Козацький стан» відбулися виставка зброї, майстер-класи, козацькі забави та фотовиставка А. Джигира «Кам'яний літопис».

18 вересня у Львові оголошено переможців V Міжнародного літературного конкурсу рукописів прози «Крилатий Лев». Володарями премій і спеціальних відзнак стали В. Гук (Київ) за роман «Гадючі линовища», Ю. Леонтій (Чернівці) за повість «Спіраль», О. Волинська (Новоград-Волинський Житомирської обл.) за повість «Коли сонце не сходить».

17 вересня в залі палацу Лозинського у Львові в межах 28 *BookForum* відбулася церемонія нагородження лауреатів V Всеукраїнського літературного конкурсу імені Григора Тютюнника. До трійки лідерів увійшли твори: «Нуль цілих нуль десятих» Р. Жаркової (Львів), «Марися з іншого берега» О. Смерек (Німеччина), «Пригоди домовичка рудого» О. Дмитерко (Мелітополь).

8 вересня на Вінниччині визначено переможців Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені М. Коцюбинського. За результатами двох етапів таємного голосування премією відзначено: С. Деркача з Вінниці (номінація «Ху-

дожня проза)), Я. Черногуза з Києва (номінація «Поезія»), А. Стебелєва з Вінниці (номінація «Науково-популярна література») та М. Людкевич зі Львова (номінація «Дитяча література»).

Літературну премію імені Івана Корсака, яку започатковано родиною письменника та видавництвом «Ярославів Вал», вручено 15 вересня в Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку. Цього року лауреаткою премії стала казкарка, журналістка Зірка Мензатюк за повість для підлітків «Як я руйнувала імперію».

Інклюзивні культура та мистецтво

У вересні одразу в трьох київських театрах пройшли вистави в межах спеціального проєкту «Доступний театр: аудіоопис вистав для незрячих та слабозорих глядачів». До ініціативи долучилися Національний академічний Молодий театр («Загадкові варіації» Е.-Е. Шмітт та «Сватання на Гончарівці» Г. Квітки-Основ'яненка), Київський академічний театр на Печерську («Покоління Пепсі» за мотивами творів С. Жадана, «Мистецтво домовляється» Я. Рези та «Легені» за Д. Макміланом), Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва («School of Rock»/Школа Року» Е. Л. Веббера). Завдяки тифлокоментарю незрячі чи слабозорі глядачі отримують опис декорацій, рухів, міміки, зовнішності та навіть емоцій персонажів вистави. Проєкт, що реалізується за підтримки Українського культурного фонду, триватиме протягом кількох місяців.

У столичному Музеї у темряві «Третя після опівночі» розміщено виставку 3D-скульптур «Кіномистецтво на дотик». Екскурсії проводять незрячі гіді.

Бібліотечна справа. Читання

Українська бібліотечна асоціація оголосила переможців Всеукраїнського конкурсу «Бібліотека року». Почесне звання здобула Львівська обласна бібліотека для юнацтва ім. Р. Іваничука за проєкт «Книжковий різдвяний ярмарок». У номінації «Середні бібліотеки» друге місце отримали три заклади: Хмельницька обласна бібліотека для дітей ім. Т. Шевченка за інклюзивний проєкт «Особлива книга для особливих дітей», Олександрійська центральна міська бібліотека для дітей ім. Ю. Гагаріна Кіровоградської області за проєкт «Корекційно-розвиваюча студія «Сонячні зайчики» та Публічна бібліотека Добропільської міської територіальної громади Донецької області за проєкт «Медійно-цифрова освіта в бібліотеці». Найкращими хабами цифрової освіти серед бібліотек України стали: Марківська публічна бібліотека Луганської області та Центральна публічна бібліотека Централізованої бібліотечної системи Хмельницької міської територіальної громади. У номінації «Інклюзивна бібліотека» перемогла філія № 17 Сумської міської бібліотечної системи. Найкращі великі та малі бібліотеки цього року не визначалися.

28–30 вересня на різних бібліотечних локаціях Тернополя тривав XI Фестиваль «Бібліофест». Тема цьогорічного фесту – «Бібліотек@: від стереотипів до креативності». У межах програми відбулися різноманітні акції, виставки,

презентації, майстер-класи та творчі зустрічі, на які завітали М. Кідрук, А. Нікуліна, Ю. Матевощук, Н. Нікалео, О. Вільчинський, І. Мацко, В. Семеняк та інші письменники.

Різними бібліотечними заходами відзначено такі ювілеї українських письменників, поетів, як 210-річчя І. Вагилевича, 130-річчя П. Филиповича, 125-річчя О. Соколовського, 120-річчя С. Скляренка, 110-річчя М. Нагнибиди та Ф. Мицика, 100-річчя В. Лисенка та Г. Ковалю, 90-річчя І. Мірошникова, 75-річчя І. Корсака, а також 230-річчя італійського поета Дж. Беллі, 150-річчя італійської письменниці, лауреатки Нобелівської премії Г. Деледди, 140-річчя китайського письменника Лу Сіня, 125-річчя американського письменника Ф. Фіджеральда, 120-річчя чеського поета, лауреата Нобелівської премії Я. Сайферта, 110-річчя англійського письменника, лауреата Нобелівської премії В. Голдінга, 100-річчя польського письменника С. Лема.

Аматорство

10–12 вересня у Скадовську на Херсонщині пройшов XVI Міжнародний фестиваль аматорського кіно «Кінокімерія». До конкурсної програми увійшли короткометражні ігрові, хронікально-документальні, науково-популярні, учбові фільми хронометражем до 15 хвилин. Їх оцінювало професійне журі у складі кінознавців В. Войтенка та О. Парфенюк, віцепрезидента *UNICA* А. Пшездзецького, кінооператора С. Борденюка, члена Національної спілки кінематографістів України Ю. Ріпенка, сценариста В. Таранюк. Гранпрі «Кінокімерії 2021» здобув фільм «Мальви» від колективу авторів шкільного віку з Дніпра.

16–18 вересня у Кропивницькому відбувся перший Всеукраїнський фестиваль народного танцю «Ятранське коло». Ініціатором заходу виступив керівник народного хореографічного колективу «Світанок» М. Печененко. Творчий форум зібрав близько тисячі дітей з Кіровоградщини, Києва, Харкова, Полтави й Ужгорода. Дав концерт Національний заслужений академічний ансамбль танцю імені Павла Вірського, а його артисти провели для юних танцюристів майстер-класи та показові виступи.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування Н. І. Нагаєвської
Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,39. Б/т. Зам. 90. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278-85-12